

maar ook de voornaamste scheepswerven en machinefabrieken in Rotterdam en in de wijde omgeving; wat op die werven aan materialen en onderdelen gereed lag, bestemd voor de uitvoering van Duitse opdrachten, werd op lichters geladen en naar Duitsland getransporteerd samen met de eigen voorraden der werven. Tenslotte werden in de mond van enkele grote Rotterdamse havens en in de Nieuwe Waterweg ter hoogte van Maassluis schepen tot zinken gebracht — er bleef in de Nieuwe Waterweg, nadat later nog enkele schepen tot zinken gebracht waren (de eerste versperring was op een nogal ondeskundige wijze uitgevoerd), slechts een smalle geul open. Met de uitvoering van plannen om ook nog de pieren bij Hoek van Holland op te blazen werd voorlopig gewacht.¹

Niet minder grondig waren de vernielingen in en bij Amsterdam: meer dan 9 kilometer kademuur werd verwoest (ruim 5 kilometer bleef over); van de 280 kranen werden bijna 180 vernield; grote dokken, elevatoren en drijvende bokken werden tot zinken gebracht, het grootste droogdok samen met een Italiaans schip dat er in was geplaatst ter reparatie; alle petroleumtanks gingen in vlammen op; scheepswerven en machinefabrieken werden vernield of leeggeroofd — personeelsleden wisten slechts sommige machines en voorraden te redden door ze haastig op boerderijen te verbergen.

Dat het onbruikbaar maken van de havens de bevolking van Rotterdam en Amsterdam diep schokte, spreekt vanzelf. 'Dit is', schreef op de zevende dag van de explosies een Rotterdamse rustend arts in zijn dagboek,

'een wel zeer zwarte week voor Rotterdam; alles wat in onze tijd in de haven met zoveel ijver en liefde was opgebouwd, al die monumenten van onze ondernemingsgeest, durf, volharding, techniek, waarop iedereen zo trots was, dit alles wordt nu stelselmatig in enkele dagen vernietigd; steeds trillen en schommelen onze huizen, zodat sommigen er zeeziek van worden.'²

Diezelfde dag schreef een tweede Rotterdammer, een journalist: 'In het havenkwartier is het de gehele dag druk op de straten. Een onrustige bevolking beweegt zich . . . al maar heen en weer. Scholen zijn gesloten.

¹ In december '44 wist de *Admiral in den Nederlanden*, die tegenstander was geweest van de havenvernielingen, te bereiken dat een bevel tot vernieling van de havens van Scheveningen, Katwijk en Den Helder werd ingetrokken. ² H. Mees: *Mijn oorlogsdagboek, 10 mei 1940—8 mei 1945* (1945), p. 517.